

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1928

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Fecr

Yayın No | Publication Number: 1129

Kitap Adı : Sistematik Teolojik Unsurların Kur'an Yorumuna Etkileri

Book Title : The Influence of Systematic Theological Elements on
Qur'anic Interpretation

ISBN : 978-625-8724-85-1

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258724851

Yazar | Author: Refika Soyal Arslantürk | orcid.org/0000-0002-4250-2338

Kurum | Institution: Giresun Üniversitesi

ROR ID: ror.org/05sraq822

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 282 (xviii+264)

Yayın Tarihi | Publication Date: Mayıs | May 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRHT - İslam teolojisi | Islamic theology

BISAC: REL041000 - Din / İslam / Kur'an ve Kutsal Yazılar | Religion / Islam / Koran & Sacred Writings

THEMA: QRPF1 - Kur'an | The Koran (Qur'an)

LC Classification: BP130 - Kur'an | The Qur'an

DEWEY: 297.1226 - Kur'an yorumu ve tefsir | Interpretation and criticism of the Qur'an

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: 6.256 - Din | Religion

WoS Citation Topics Micro: 6.256.1835 - Teoloji | Theology

Scopus Subject Areas: 1212 - Dinî Çalışmalar | Religious Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Soyal Arslantürk, Refika. *Sistematik Teolojik Unsurların Kur'an Yorumuna Etkileri*. FCR Yayın Ltd.-Fecr, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Sistematik Teolojik Unsurların Kur'an Yorumuna Etkileri

Refika SOYAL ARSLANTÜRK

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Refika SOYAL ARSLANTÜRK

1980 yılında Ankara’da doğmuştur. Almanya’da Friedrich-Alexander Üniversitesi Erlangen-Nürnberg (FAU) Hukuk Fakültesi’nde ve Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde lisans tahsil etmiştir. Yüksek lisans ve doktora derecelerini Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Anabilim Dalı’ndan alan Arslantürk; Almanca, Arapça, İngilizce ve Fransızca bilmektedir.

Akademik ilgi alanları Kur’an-ı Kerim’in dilsel analizi, sistematik teolojik unsurların yorum geleneğine etkisi ve disiplinler arası yaklaşımlar ile akademik etik ve akademik hukuk üzerinde yoğunlaşmaktadır. Halen Giresun Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi’nde Araştırma Görevlisi olarak görev yapan yazar, çalışmalarında teoloji ile hukuk, sosyoloji ve antropoloji arasında özgün köprüler kurmaya gayret etmektedir.

Refika Soyal Arslantürk was born in Ankara in 1980. She completed her undergraduate studies at the Faculty of Law at Friedrich-Alexander University Erlangen-Nuremberg (FAU) in Germany and at the Faculty of Theology at Ankara University. She holds both her Master’s and Ph.D. degrees in Tafsir (Exegesis) from Marmara University, Institute of Social Sciences. Arslantürk is proficient in German, Arabic, English and French. Her academic research focuses on the linguistic analysis of the Qur’an, the impact of systematic theological elements on interpretive traditions, and interdisciplinary methodologies, alongside academic ethics and academic law. Currently serving as a Research Assistant at the Faculty of Islamic Sciences at Giresun University, the author strives to establish unique bridges between theology, law, sociology, and anthropology in her scholarly work.

Kitap Hakkında

Sistemantik Teolojik Unsurların Kur'an Yorumuna Etkileri

Bu çalışma, sistemantik teolojinin temeli olan Tanrı merkezli yaklaşımdan doğan bir argüman olduğu üzere ilahi kelam" kavramının, ilahi muradın muğlaklığı gerekçesiyle dinamik ve esnek bir anlamsal zemine çekilmesinin doğurduğu epistemolojik ve sosyolojik riskleri ele almaktadır. Söz konusu esnekliğin mantıksal tutarsızlığın ötesinde, kutsal metinlerin manipülasyonu aracılığıyla hak ihlallerinin meşrulaştırılması gibi küresel ölçekli negatif sonuçlara sebebiyet verdiği gözlemlenmektedir. Tezin temel amacı, bu tür öznel yorumlama biçimlerine karşı akademik bir tefsir metodolojisinin gerekliliğini ve imkânını teorik düzlemde temellendirmektir. Bu doğrultuda, sistemantik teoloji ile Kur'an tefsiri arasındaki ilişki; dirayet ve tevil kavramlarının sosyolojik işlevleri bağlamında analiz edilmektedir. Çalışmada vahiy ve iman unsurları aksiyomatik birer veri kabul edilerek din felsefesi sınırlarına girmekten kaçınılarak bunun yerine bireysel itakat ve kamu hukukunu ilgilendiren ayetler üzerindeki sistemantik teolojik etkilerin tarihsel diyalektik süreçler ışığında incelenmesine odaklanılmıştır. Yapılan analizler neticesinde, kutsal metnin inşasında muhatap toplumun tasavvur ve birikimlerinin belirleyici olduğu, dolayısıyla akademik bir yorumun ancak metnin özgün teolojik varlığını ve sosyolojik konumunu tespit etmekle mümkün olacağı sonucuna varılmıştır. Çalışmada, toplumsal algı ve zihniyetteki dönüşümleri merkeze alan yorumlama faaliyetlerinin, vaka temelli bir anlam inşası süreci olduğu kuramsal düzeyde tartışılmış ve seçilen örnekler üzerinden bu yaklaşımın işlevselliği ortaya konmuştur. Bulgular, "anlama" evresini ihmal ederek doğrudan hüküm (istinbat) çıkarma çabalarının metodolojik açmazlarını ortaya koymakta ve güncel bilimsel paradigmalara uyumlu bir tefsir yönteminin zarureti kanıtlanmaktadır. Somut çözüm önerisi olarak ise günümüze kadar Temel İslam Bilimleri düzleminde varlığını korumuş olan tefsirin, ilerleyen süreçte Kutsal Metinler Sosyolojisi adı altında açılacak bir kürsüde Kitab-ı Mukaddesin ve insanlığın kadim teolojik birikiminin bir unsuru biçiminde ele alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sistemantik Teoloji; Tefsir; Tevil; Dirayet; İlahi Kelam; Muradullah

About the Book

The Influence of Systematic Theological Elements on Qur'anic Interpretation

This study examines the epistemological and sociological risks arising from the conceptualization of "Divine Word"—a central argument of the Theo-centric approach in systematic theology—as a dynamic and flexible semantic field under the pretext of the ambiguity of Divine Will. It is observed that such flexibility leads not only to logical inconsistencies but also to the justification of human rights violations through the manipulation of sacred texts, resulting in grave global repercussions. The primary objective of this work is to provide a theoretical foundation for the necessity and feasibility of an academic exegetical (tafsir) methodology as an antidote to such subjective interpretations. In this framework, the relationship between systematic theology and Qur'anic exegesis is analyzed through the sociological functions of the concepts of *dirayah* (rational inference) and *ta'wil* (allegorical interpretation).

By accepting the elements of revelation and faith as axiomatic data, the study avoids the philosophical debates of the philosophy of religion. Instead, it investigates the systematic theological influences on verses concerning individual creed and public law through the lens of historical dialectic processes. The analysis concludes that the perceptions and cultural accumulation of the target society are decisive in the construction of the sacred text; therefore, an academic interpretation is only possible by identifying the text's unique theological existence and its sociological positioning. Furthermore, the study theoretically discusses how interpretive activities centered on social perception and mental transformation constitute a process of context-based meaning construction, demonstrating the functionality of this approach through selected cases. Ultimately, the findings reveal the methodological impasses of attempting to derive legal rulings (*istinbat*) while bypassing the stage of "understanding," thereby confirming the urgent need for a contemporary exegetical methodology aligned with current scientific paradigms.

Keywords: Systematic Theology; Quranic Exegesis; Ta'wil; Diraya; Divine Word; Intention of God.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	xi
ÖN SÖZ	xv
GİRİŞ	1
I. Literatür Eleştirisi	4
BİRİNCİ BÖLÜM	
PROBLEMATİĞİN KAYNAĞI: ANLAMA-YORUM-ÇIKARIM ÜÇGENİ	19
1. Anlama-Yorum-Çıkarım	19
1.1. Mütakellim ve Muhatap Arasındaki Mesafenin Anlamaya Tesiri	19
1.2. Anlamada Görelilik	25
1.3. Sosyal/Tarihsel Değişim Yasası ve Nesh	32
1.4. Sosyal Kabulün Sağlanmasına Yönelik Toplumsal Zihniyet Dönüşümü ve Tedricilik/Tencim Olgusu	36
2. Anlamanın İmkânı ve Bağlam Kaybı	40
2.1. Dilsel Bağlam ve Lügavî Tefsir Metodu	43
2.2. Antropolojik Bağlam ve Yorum	46
2.3. Sosyolojik Bağlam Olarak Esbâb-ı Nüzul	48
İKİNCİ BÖLÜM	
SİSTEMATİK TEOLOJİ VE KUTSAL METİN DİYALEKTİĞİ	51
1. Sistematik Teolojinin Tanımı ve Mahiyeti	51
1.1. İlahîlik- Beşerîlik İkilemi veya İkili	51
1.2. Sistematik Teoloji	56
1.3. Bir Olgu Olarak Semavi Din	61
1.4. Tarih-Üstü/Evrensel Din Sorunsalı: Teolojinin Doğal Evresi ve Sistematik Teoloji	61
1.5. Doğal Teoloji Karşısında Sistematik Teoloji	71
1.6. Analitik Teoloji ve Dogmatik Teoloji Sarmalı	71
1.7. Din Olgusu Bakımından Sistematik Teoloji	73
1.8. İslam Teolojisinin Oluşumunda Karşıtların Etkileri	78
2. Sistematik Teoloji Kavramının Sınırları	80
2.1. Sistematik Teoloji ve Kavramın Seçimine Dair Gerekçeler	80
2.2. Teolojinin ve Tefsirin Bilimsellik Sorunu	92
2.2.1. Olgu ve Kavram Olarak Teoloji	92

2.2.2. Bir Gösterge Bilim Olarak Tefsirin Yeterlilik Sorunu	95
2.3. Bir Sosyal ve Beşerî Bilim Olarak Teoloji	97
2.4. Analitik Teolojide Bilgi ve Bilim Kavramı	104
2.5. Teolojide Bilgi ve Bilim	107
2.6. Beşerî Bilim Olarak Tefsir	109
3. SistematiK Teolojinin Boyutları	112
3.1. İman ve İtikat	112
3.2. Davranış ve İbadet	113
4. SistematiK Teolojinin Unsurları	114
4.1. SistematiK Teolojik Geleneğin Statik Unsurlar	114
4.1.1. Antropomorfik Mecazlar ve Benzersizlik Arasında “Mutlak Tanrı”	115
4.1.2. İlahi Kelam, Kutsal Yasa ve Söz	119
4.1.2.1. Tanrı Kelamının Karakteristik/Ayırt Edici Nitelikleri	119
4.1.2.2. Kutsal Kitap Geleneğinde İlahi Yasa ve Kelam Olarak Kur’an	126
4.1.3. Davet/Misyon	144
4.1.4. Fidy e, Keffaret, Kurban	145
4.2. SistematiK Teolojik Geleneğin Dinamik Unsurları: Din Adamlığı ve Şeriat	147

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BEŞERÎ BİLİM OLARAK AKADEMİK TEFSİRİN TEORİK ALT YAPISI 155

1. Tefsirin Günümüz Akademik Beklentiler Karşısında Yeterlilik Sorunu	155
1.1. Tefsir ve Te’vîl Ayrımının Gerçekçilik Sorunu	157
1.2. Dirayet ve Rivayet İkilemi veya Birliği	163
1.3. Rivayetin Süreç Ürünü Oluşu	169
2. “İlahi” Ürünün Beşerî Tefsiri	174
3. Sosyal Bilim ve Beşerî Bilim Olarak Tefsirin Lüzumu ve İmkânı	176
3.1. Beşerî - Dinî Bilim İkilemi	181
4. Kutsal Metin Sosyolojisi Olarak Tefsir	183
4.1. Kavram Analizi ve Önerinin Mahiyeti: Kutsal Metinler Sosyolojisi Kürsüsü Kurulmasına Dair Öneri	184
4.2. Kutsal Metin Sosyolojisi Olarak Tefsirin Yorum Metotları	186
4.2.1. Analitik Teolojik Yorum	186
4.2.2. Antropolojik Yorum	188

4.2.3. Hukuk Sosyolojik Yorum	188
4.3. Önerilen Altyapısal Bilimler	189
4.3.1. Tefsir İçin Düşünce ve İnanışlar Tarihi	189
4.3.2. Tefsir İçin Yerel Tarih ve Dünya Tarihi	190
4.3.3. Tefsir İçin Tarih Felsefesi ve Sosyoloji	191
4.3.4. Tefsir İçin Antropoloji ve Etnoloji	191
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
TEFSİRİN İSLAMÎ BİLİMDEN BEŞERÎ BİLİME DÖNÜŞÜMÜNÜN İMKÂNI	193
1. Âyetlerin Önerilen Yorum Metotlarına Uygunluk Bakımından Tasnifi	193
1.1. Telkîn İçeren Ayetleri: Analitik Teolojik ve Antropolojik Yorum	193
1.2. Hukuki Ayetler: Hukuk-Sosyolojik ve Hukuk-Felsefî Yorum	197
2. Kutsal Metin Sosyolojisi Olarak Tefsire Ayetlerle Örnekler	201
2.1. Telkin Ayetlerinin Tefsirine Örnekler	201
2.2. Hukuk Ayetlerinin Tefsirine Örnekler	217
SONUÇ	245
KAYNAKÇA	253
DİZİN	261

KISALTMALAR

bkz.	: bakınız
b.	: bin/ibn
çev.	: çevirmen
der.	: derleyen
ed.	: editör
haz.	: hazırlayan
hk.	: hakkında
krş.	: karşılaştırınız
H.z.	: hazreti
nşr.	: neşreden
publ.	: publications
s.	: sayfa numarası
sad.	: sadeleştiren
thk.	: muhakkik
ts.	: tarihi belirsiz
vb.	: ve bunun gibi
vd.	: ve devamındaki sayfalar
vdğ.	: ve diğer yazarlar
bnd.	: cilt numarası
vol.	: cilt numarası
YKY	: Yapı Kredi Yayınları
yy.	: yüzyıl